

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

«ТАСДИҚЛАЙМАН»
Наманган давлат университети
ректори
С.Т.Тургʻунов

«__» _____ 2022 йил

«МАЪҚУЛЛАНДИ»
Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси
ҳузуридаги ОАК раиси,
А.Т.Юсупов

«__» _____ 2022 йил

03.00.08 - «Одам ва ҳайвонлар физиологияси»
ихтисослиги бўйича малакавий имтиҳон
дастури

Ўзбекистон Республикаси Олий аттестатсия комиссияси
Раёсатининг 2022 йил «__» _____ -сонли қарори
билан тасдиқланган

НАМАНГАН – 2022

АННОТАЦИЯ

“Одам ва ҳайвонлар физиологияси” фани одам ва ҳайвонларнинг организм, тизим, орган, ҳужайра ва органеллаларнинг функциялари ва ҳаёт фаолияти механизмлари ҳақидаги фандир.

“Одам ва ҳайвонлар физиологияси” фани одам ва ҳайвон организмнинг ҳаёт кечириш фаолияти, организмнинг бир бутунлиги, унинг ташқи муҳит билан узвий боғлиқлиги, организм, орган тизимларининг функцияларни бошқарилишида нерв ва гуморал тизимларнинг роли, ташқи муҳитга мослашиш механизмлари ҳақидаги билимларни ўрганади.

03.00.08 - «Одам ва ҳайвонлар физиологияси» ихтисослиги бўйича таянч докторантурага кирувчиларнинг билим даражасини синаш мақсадида тузилган саволлар қўзғалувчан тўқималар физиологияси, мушак ва нерв тизимининг умумий ва хусусий физиологиялари, сенсор тизимлар ва олий нерв фаолияти физиологияси, эндокрин тизим, қон, лимфа ва тўқима суюқлиги, қон айланиши, нафас олиш, айирув органлар тизими, овқат ҳазм қилиш, модда ва энергия алмашинуви физиологиялари, ҳарорат бошқарилуви физиологиясининг назарий масалаларини ўз ичига олади.

Мазкур саволлар Ўзбекистон Республикаси Давлат таълим стандартига асосланган ҳолда, “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатларда кўрсатилган талабларга мос равишда, амалдаги намунавий дастурлар асосида тузилди.

Тузувчилар:

б.ф.д., доц. Ғ. Абдуллаев

ПхД., доц. в/б. М. Мамажанов

Тақризчи:

проф. Р. Н. Ахмеров

Дастур НамДУ Тиббиёт факультети Физиология кафедрасининг 2021 йил “29” сентябрдаги 2-сонли йиғилишида муҳокама қилинган ва маъқулланган.

КИРИШ

Ушбу дастур 03.00.08 - «Одам ва ҳайвонлар физиологияси» ихтисослиги бўйича таянч докторантурага кирувчилар учун мўлжалланган бўлиб, Давлат таълим стандартлари талаблари асосида тузилган. Дастурда Одам физиологияси фанининг асосий ривожланиш босқичлари ва тадқиқот усуллари, қўзғалувчан тўқималар, мушак ва нерв тизимининг умумий ва хусусий физиологиялари, сенсор тизимлар ва олий нерв фаолияти физиологияси, эндокрин тизим, қон, лимфа ва тўқима суюқлиги, қон айланиши, нафас олиш, айирув органлар тизими, овқат ҳазм қилиш, модда ва энергия алмашинуви физиологиялари, ҳарорат бошқарилуви каби бўлимлар ўрин олган.

АСОСИЙ ҚИСМ

Одам ва ҳайвонлар физиологиясининг мақсади одам ва ҳайвон организмнинг ҳаёт кечириш фаолияти, организмнинг бир бутунлиги, унинг ташқи муҳит билан узвий боғлиқлиги, организм, орган-tizимларининг функцияларни бошқарилишида нерв ва гуморал тизимларнинг роли, ташқи муҳитга мослашиш механизмлари ҳақидаги билимларни амалда қўллашга эришиш кўзда тутилади.

Ушбу мақсадни амалга ошириш учун қуйидаги вазифаларни бажариш кўзда тутилган:

- физиологик қонуниятлар ва уларнинг моҳиятини очиб бериш;
- органлар фаолиятини нерв тизими орқали бошқарилиш механизмларини таҳлил этиш;
- барча функционал тизимларнинг ўзаро уйғунлашган ҳолда ишлаши, замонавий физиологик, тиббий ва биокимёвий услублар ва функционал тизимларнинг специфик адаптацияси ҳақида тасаввурга эга бўлишлари;
- қўзғалувчан тўқималар физиологияси, мушак ва нерв тизимининг умумий ва хусусий физиологиялари, сенсор тизимлар ва олий нерв фаолияти физиологияси, эндокрин тизим, қон, лимфа ва тўқима суюқлиги, қон айланиши, нафас олиш, айирув органлар тизими, овқат ҳазм қилиш, модда ва энергия алмашинуви физиологиялари, ҳарорат бошқарилуви, репродуктив физиология ҳақида тегишли билимларга эга бўлиши;
- турли функционал тизимлар ҳақида олинган билимларни амалиётда қўллай олиш, ўзлаштирган назарий кўникмаларидан вазиятли масалалар ва тест топшириқларини мустақил равишда ечишда фойдалана олиш кўникмасига эга бўлиши;

- мустақил равишда физиологик тажрибаларни режалаштириш ва ташкил этиш, олинган натижаларни тахлил қилиш, физиологиянинг амалий аҳамиятга эга бўлган услубларини (қон босими, ўпканингтириклик сиғимини ўлчаш, қон гуруҳларини ва б. аниқлаш) кўллаш олиш малакаларига эга бўлишлари зарур.

03.00.08 - «Одам ва ҳайвонлар физиологияси» ихтисослиги бўйича таянч докторантурага кирувчиларнинг билимларига қўйиладиган **талаблар:**

- «Одам ва ҳайвонлар физиологияси» фанининг ривожланишининг асосий босқичлари ва тадқиқот усулларини билиши;
- Ўзбекистонда одам физиологияси фанининг ривожланиш тарихини билиши;
- физиологик қонуниятлар ва уларнинг моҳиятини очиқ бериши;
- организмдаги функционал тизимлар ҳақида тушунчага эга бўлиши;
- функционал тизимларни фаолиятини бошқарилиш механизмларини билиши;
- организмнинг гомеостаз ҳолати, уни таъминланишининг нерв-гуморал асосларини тахлил қила олиши;
- ҳужайралардаги тинчлик ва ҳаракат потенциаллари ҳосил бўлишининг ион механизмларини тушунтира билиши;
- организмдаги моддалар алмашинуви, ассимиляция ва диссимиляция жараёнларини тахлил қила олишлари;
- организмдаги энергия алмашинуви, терморегуляция механизмларини тахлил қилишлари;
- организмни гуморал бошқарилиши, гормонлар ва бошқа биологик фаол моддалар таъсирини анализ қила олишлари;
- организмни репродуктив функцияси, унга таъсир этувчи омилларни тахлил қила билиши;
- организмни ташқи ва ички омилларга адаптацияланиш фаолиятининг физиологик асослари ҳақида билимларга эга бўлишлари талаб этилади.

«ОДАМ ВА ҲАЙВОНЛАР ФИЗИОЛОГИЯСИ» ФАНИ БЎЙИЧА УМУМИЙ МАВЗУЛАР

Одам ва ҳайвонлар физиологиясининг предмети ва вазифалари. Кўзгалувчан тўқималар физиологияси. Мушаклар ва нервлар физиологияси. Қон ва лимфа физиологияси. Юрак-қон томирлари системаси физиологияси. Нафас олиш системаси физиологияси. Овқат ҳазм қилиш физиологияси. Организмда модда

ва энергия алмашинувининг физиологияси. Айирув органлари ва уларнинг физиологик аҳамияти. Ички секреция безлари физиологияси. Марказий нерв системаси физиологияси. Сенсор системалари физиологияси. Вегетатив нерв системасининг умумий структураси. Репродуктив система физиологияси.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АСОСИЙ ДАРСЛИКЛАР ВА ЎҚУВ ҚЎЛЛАНМАЛАР РЎЙХАТИ

АСОСИЙ АДАБИЁТЛАР

1. Шмидт Р.Ф., Тевс Г.. Физиология человека. Москва. «Мир», 1985.
2. Косицкий Г.И. с соавт. Физиология человека. Москва. 1986.
3. Ноздрачев А.Д. Общий курс физиологии человека и животных. Т.1,2. Ярославль, «Высшая школа». 1991.
4. Физиология человека. Под ред. Покровского В.М., Коротько Г.Ф., 2001.
5. Клемешева Л.С., Алматов К.Т., Матчанов А.Т. Возрастная физиология. Ташкент: Университет. 2002.
6. Клемешева Л.С., Алматов К.Т., Матчанов А.Т. Физиология кровообращения. Физиология сердца. Ташкент. 2003.
7. Алматов К.Т.Алламуратов Ш.И. Одам ва ҳайвонлар физиологияси. УзМУ. Тошкент. 2004.
8. Клемешева Л.С., Алматов К.Т., Матчанов А.Т. Улғайиш физиологияси. Тошкент. 2004.
9. Клемешева Л.С., Алматов К.Т., Матчанов А.Т. Физиология кровообращение. Физиология сосудистой системы. Ташкент. 2005.
10. Клемешева Л.С., Алматов К.Т., Матчанов А.Т. Қон айланиш физиологияси. Юрак физиологияси. Тошкент: Университет. 2005.
11. Алматов К.Т., Кахаров Б.А. Ички муҳит физиологияси. Тошкент: Топ Имаге Медиа. 2007.
12. Ражамурадов З.Н., Ражабов А.И. Одам ва ҳайвонлар физиологияси. Тошкент. Тиб китоб. 2010.

ҚЎШИМЧА АДАБИЁТЛАР

1. Алматов К.Т., Каримова Г.М. Олий асаб фаолияти физиологияси. Тошкент. 2014.
2. Руководство по физиологии, общая и частная физиология нервной системы. Наука, Л., 1969.
3. Руководство по физиологии, физиология высшей нервной деятельности. Наука, Л., 1970.
4. Руководство по физиологии, физиология почек. Наука, Л., 1972.

5. Руководство по физиологии, физиология дыхания. Наука, Л., 1973.
6. Руководство по физиологии, физиология пищеварения. Наука, Л., 1974.
7. Руководство по физиологии, физиология движений. Наука, Л., 1976.
8. Руководство по экологической физиологии. Наука, Л., 1979.
9. Åstrand P.-O., Rodahl K. Textbook of work physiology, New York, McGraw-Hill, 1977.
10. Brooks F.P. Control of Gastrointestinal function, London, Macmillan, 1970.
11. DeGroot L.J. (ed.). Endocrinology, volumes I-III, New York-San Francisco-London, Grune and Stratton, 1979.
12. Handbook of Physiology (Orloff J., Berliner R.W., eds.). Section 8: Renal Physiology, Washington D.C., Amer. Physiol. Soc., 1973.
13. Kerslake D. Mck. The Stress of Hot Environments, Cambridge, University Press, 1972.
14. Monteith J.L., Mount L.E. (Eds.). Heat Loss from Animals and Man, London, Butterworth, 1974.
15. Whittow G.C. Comparative physiology of thermoregulation, vol. I-III, New York – London, Academic Press, 1971.

АХБОРОТ МАНБААЛАРИ

1. <http://www.bio.bsu.by/phha/>
2. <http://bio.olymp.mioo.ru/course/view.php?id=13>
3. www. referat. Ru
4. www.ziyouz.com
5. <http://arsob.narod.ru/PHA.html>
6. <http://www.petrus.ru/CHairs/physiology.html>
7. <http://www.fiziolog.ru/>
8. <http://www.bio.bsu.by/physioha/kursy.html>
9. www. Ziyonet.
10. www. Pedogog. Uz.